

นิพนธ์ต้นฉบับ

**ปัจจัยที่มีผลต่อเป้าหมายในชีวิตการเป็นแพทย์ของนักศึกษาแพทย์
ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร**

ชัยชนะ จันทระคิด, พ.บ.*, นันทภา สุธวิถนิบพงศ์, พ.บ.**

*กลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลพุทธโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา

**กลุ่มงานประกันสังคม โรงพยาบาลพุทธโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา

Received: September 29, 2019 Revised: November 1, 2019 Accepted: January 17, 2020

บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหา : ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร เป็นสถาบันร่วมผลิตแพทย์ชนบทของกระทรวงสาธารณสุข เป้าหมายเพื่อผลิตแพทย์เพื่อปฏิบัติงานในชุมชนพื้นที่ชนบท

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาเป้าหมายที่แท้จริงของนักศึกษาแพทย์และปัจจัยที่มีผลต่อเป้าหมายการเป็นแพทย์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของโครงการแพทย์ชนบทต่อไป

วิธีการศึกษา: เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ในนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 4, 5 และ 6 ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร ในปีการศึกษา 2561 และนำข้อมูลที่เป็นปัจจัยต่างๆ ที่ได้มาหาความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายในชีวิตการเป็นแพทย์โดยใช้สถิติวิเคราะห์หัตถ์แบบการถดถอยแบบมัลติโนเมียลโลจิสติก (multinomial logistic regression model) และวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (pearson correlation) ในการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ กับเป้าหมายในชีวิตการเรียนแพทย์

ผลการศึกษา: นักศึกษาแพทย์เข้าร่วมโครงการวิจัย 79 ราย พบว่าเป้าหมายของการเป็นแพทย์ส่วนใหญ่ต้องการเป็นแพทย์เฉพาะทางทำงานรับราชการในโรงพยาบาลจังหวัดหรือโรงพยาบาลศูนย์ร้อยละ 55.7 และมีเพียงร้อยละ 19 ที่มีเป้าหมายเป็นแพทย์ชนบทอยู่โรงพยาบาลชุมชน อย่างไรก็ตามพบว่าไม่มีปัจจัยใดที่สามารถใช้ทำนายเป้าหมายการเป็นแพทย์ได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับ

เป้าหมายการเป็นแพทย์ พบว่ากลุ่มที่ต้องการเป็นแพทย์เฉพาะทางทำงานรับราชการในโรงพยาบาลจังหวัดหรือโรงพยาบาลศูนย์มีความสัมพันธ์กับการเคยเข้าร่วมกิจกรรมเพราะสาเหตุจำเป็นต้องทำเพราะเป็นหน้าที่ที่ถูกต้องบังคับและคิดว่ากิจกรรมนั้นไม่มีประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Pearson's Chi-Square 6.71, p -value = 0.01) นอกจากนั้นยังพบว่า กลุ่มที่ไม่อยากทำงานเป็นแพทย์มีความสัมพันธ์กับกลุ่มนักศึกษาที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเพราะรู้สึกอยากทำเพราะคิดว่ามีประโยชน์และกลุ่มที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเพราะสาเหตุจำเป็นต้องทำเพราะเป็นหน้าที่ที่ถูกต้องบังคับและคิดว่ากิจกรรมนั้นไม่มีประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Pearson's Chi-Square 4.47, p -value = 0.04 และ Pearson's Chi-Square 15.68, p -value = 0.002 ตามลำดับ)

สรุป: จากข้อมูลที่ได้ศึกษาไม่พบปัจจัยใดที่สัมพันธ์ต่อการเป็นแพทย์ชนบทซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการผลิตบัณฑิตแพทย์ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ในการศึกษานี้ พบว่าการเรียนและการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในชุมชนอาจต้องมีการปรับปรุงพัฒนาทั้งในด้านการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตร สร้างแรงบันดาลใจในการทำงานเป็นแพทย์ชนบทที่ดีให้แก่นักศึกษาแพทย์เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป้าหมายหลักของโครงการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบทเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: เป้าหมายในชีวิต, นักศึกษาแพทย์, แพทย์ชนบท, โครงการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบท (CPIRD)

Original article

**Evaluation Factors may Affect The Goals of a doctor's Life of Medical Students
in Medical Education Center Buddhasothorn Hospital****Chaichana Chantharakhit, M.D.^{*}, Nantapa Sujaritvanichpong, M.D.^{**}**^{*}Department of Internal medicine, Buddhasothorn Hospital, Chachoengsao Province^{**}Department of Social security services, Buddhasothorn Hospital, Chachoengsao Province**Abstract**

Background: The Medical Education Center of Buddhasothorn Hospital is a joint institution of the collaborative project to increase the production of rural doctors. The aim is to provide rural medical doctors for the Ministry of Public Health.

Objectives: The objective of this study was to assess the real goals of a doctor's life of medical students, and factors affecting the goals of medical students. The findings are to be used in the development of teaching and learning in accordance with the objectives of the collaborative project to increase the production of rural doctors.

Materials and methods: Data were collected from electronic questionnaires completed by the medical students in the Medical Education Center of Buddhasothorn Hospital in the academic year 2018. The factors which might be expected to be related to the goals of a doctor's life were analyzed. A Multinomial logistic regression model was used to evaluate the factors which might affect the goals of a doctor's life and the Pearson Chi-Square test was used to assess the correlation of factors and goals of a doctor's life of medical students.

Results: A total of 79 medical students were enrolled. The goal of being a doctor for most respondents involved being specialized physicians working in government service in provincial hospitals or center hospitals (55.7%) while only 19% wanted to be rural doctors. However, there are no significant factors that can be used to predict the goals of a doctor's life. For the correlation between various factors and goals,

it was found that the group who wanted to be specialized physicians working in government service in provincial hospitals or center hospitals had a correlation with medical students who had participated in other activities during their study for a medical degree for the reason that it was a duty but they thought the activity was useless (Pearson's Chi-Square 6.71, p -value = 0.01) Moreover, it was found that groups that did not want to work as doctors had a relationship with medical students who had participated in other activities during their study for a medical degree for the reason that they felt like doing it and thought it was useful (Pearson's Chi-Square 4.47, p -value = 0.04) and was still related to the group which had participated in other activities because it was a duty but they thought the activity was useless (Pearson's Chi-Square 15.68, p -value = 0.002).

Conclusions: According to the study, there are no factors related to rural doctors which is the main objective of producing medical graduates of the Medical Education Center of Buddhasothorn Hospital. The results of the study revealed that training programs and community-related activities may need to be improved to achieve curriculum development to inspire graduates to work as good rural doctors in order for medical students to maximize the community benefits in the rural areas.

Keywords: goals of a doctor's life, medical students, rural doctors, the collaborative project to increase production of rural doctor (CPIRD)

บทนำ

เขตพื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศไทยยังเป็นพื้นที่ขาดแคลนแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน¹ และเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการจัดตั้งศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิกซึ่งเป็นโครงการร่วมผลิตแพทย์เพิ่มเพื่อชาวชนบทระหว่างกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเกือบทุกจังหวัดในภาคตะวันออก ซึ่งหลักการหนึ่งของคุณสมบัติของการรับนักศึกษาเข้าในโครงการร่วมผลิตแพทย์เพิ่มเพื่อชาวชนบทคือ เป็นนักศึกษาแพทย์ที่คัดเลือกนักเรียนจากพื้นที่ชนบทให้เรียนในภูมิภาคและให้กลับไปทำงานที่ภูมิลำเนาเดิม โดยเน้นหนักให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์และมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานในชนบท พร้อมทั้งจะให้บริการสาธารณสุขเชิงรุกแก่ประชาชนทั้งชุมชน

เนื่องจากศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา กระทรวงสาธารณสุข เป็นหนึ่งในสถาบันที่ร่วมผลิตแพทย์ตามโครงการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบทร่วมกับคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำให้มีนักศึกษาแพทย์มาศึกษาและปฏิบัติงานในชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธรเป็นประจำทุกปี โดยคัดเลือกนักศึกษาแพทย์จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา นนทบุรี ปราจีนบุรี และสระแก้ว ซึ่งเป้าหมายในการผลิตแพทย์ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธรคือ ต้องการผลิตแพทย์ให้กับเขตพื้นที่โคเวต้าที่ได้รับการจัดสรรซึ่งได้แก่พื้นที่ของโรงพยาบาลชุมชนในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และสระแก้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแพทย์ที่รับราชการในพื้นที่ชุมชน ซึ่งนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวจะรับทราบหลักการและวัตถุประสงค์ของการเป็นแพทย์ชนบทที่ทำงานในชุมชนมาก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการดังกล่าวตั้งแต่นั้น

แต่นักศึกษาแพทย์หลายคนที่ไม่เข้ามาศึกษาในโครงการแพทย์ชนบทนั้น แท้จริงแล้วมีจุดมุ่งหมายในชีวิตการเป็นแพทย์ตั้งแต่ต้นอย่างไร ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนและการใช้ชีวิตของนักศึกษาแพทย์มีความ

แตกต่างกันและส่งผลต่อการเรียน²⁻³ ข้อมูลพื้นฐานของปัจจัยทางสังคม ครอบครัว การดำเนินชีวิตทำให้มีผลทางความคิด เป้าหมายในชีวิตของนักศึกษาแพทย์แต่ละคนจึงเป็นสิ่งที่ทำให้นามาศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัยหลัก

เพื่อศึกษาเป้าหมายในชีวิตการเป็นแพทย์ของนักศึกษาแพทย์ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร

วัตถุประสงค์การวิจัยรอง

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเป้าหมายในชีวิตการเป็นแพทย์ของนักศึกษาแพทย์ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานทั้งด้านครอบครัว สังคม การเงิน การเรียนของนักศึกษาแพทย์ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร

วัสดุและวิธีการ

เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีข้อมูลที่สำคัญ 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน, ปัจจัยพื้นฐานของครอบครัว, ข้อมูลด้านการเรียน-การทากิจกรรม และค่านิยม-เจตคติ-จุดมุ่งหมายของชีวิตในการเรียนแพทย์ในประชากรเป้าหมายได้แก่ กลุ่มนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 4, 5 และ 6 ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร ในปีการศึกษา 2561 ในช่วงเวลาเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 และนำข้อมูลที่เป็นปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ได้มาหาความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายในชีวิตการเป็นแพทย์โดยใช้สถิติวิเคราะห์ด้วยแบบการถดถอยแบบมัลติโนเมียลโลจิสติก (multinomial logistic regression model) และวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation) ในการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ กับเป้าหมายในชีวิตการเป็นแพทย์ และการศึกษานี้ได้ผ่านการรับรองข้อ

พิจารณาด้วยจริยธรรม/การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน โรงพยาบาลพุทธโสธร เลขที่ BSH-IRB 007/2561

ผลการศึกษา

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนักศึกษาแพทย์ชั้นปี 4-6 ในปีการศึกษา 2561 มีนักศึกษาแพทย์ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งหมด 79 คน แบ่งเป็นนักศึกษาแพทย์ปีที่ 4 จำนวน 25 คน นักศึกษาแพทย์ปี 5 จำนวน 27 คน และนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 จำนวน 27 คน โดยแบ่งเป็นนักศึกษาแพทย์เพศชาย 33

คน และเพศหญิง 46 คน มีภูมิลำเนาจังหวัดฉะเชิงเทรา 46 ราย นนทบุรี 20 ราย ปราจีนบุรี 8 ราย สระแก้ว 2 ราย กรุงเทพฯ 1 รายและปริมณฑล 2 ราย

ปัจจัยพื้นฐานของครอบครัวพบว่าส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 46.8 นักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.5 มีพี่น้องมากกว่า 1 คน โดยเป็นลูกคนเดียวเพียงร้อยละ 21.5 และพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 86 รายได้เฉลี่ยของครอบครัวมากกว่า 30,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ยังพบว่าค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 59.5 ใช้จ่ายน้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ดังแสดงตามตารางที่ 1

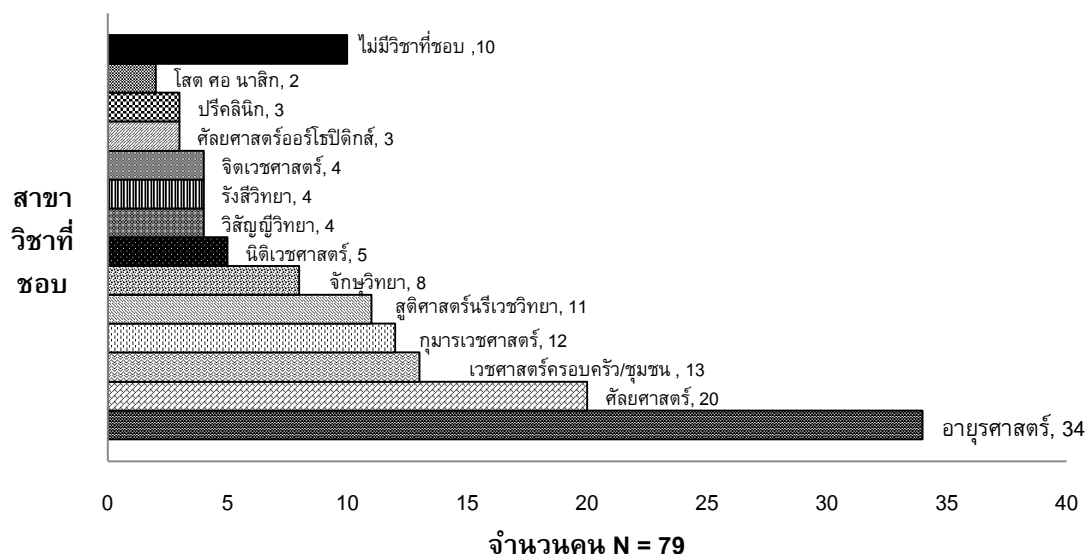
ตารางที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานของครอบครัวสำหรับข้อมูลด้านการเรียนและการทำกิจกรรมของนักศึกษาแพทย์

ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว	จำนวน (ร้อยละ)
จำนวนพี่น้องในครอบครัว	
- เป็นลูกคนเดียว	17 (21.5)
- มีพี่น้องมากกว่า 1 คน	62 (78.5)
อาชีพหลักของครอบครัว	
- รับราชการ	24 (30.4)
- ทำงานภาคเอกชน	7 (8.9)
- ประกอบธุรกิจส่วนตัว	37 (46.8)
- ทำการเกษตร	5 (6.3)
- รับจ้าง	2 (2.5)
- อื่นๆ	4 (5.1)
รายได้รวมเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน	
- น้อยกว่า 10,000 บาท	1 (1.3)
- 10,000-29,999 บาท	10 (12.7)
- 30,000-49,999 บาท	23 (29.1)
- 50,000-79,999 บาท	22 (27.8)
- มากกว่า 80,000 บาท	23 (29.1)
ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาแพทย์เฉลี่ยต่อเดือน	
- น้อยกว่า 10,000 บาท	47 (59.5)
- 10,000-19,999 บาท	26 (32.9)
- 20,000-29,999 บาท	5 (6.3)
- 30,000-49,999 บาท	1 (1.3)

ข้อมูลดังตารางที่ 2 และแผนภูมิที่ 2 แสดงสาขาวิชาทางแพทยศาสตร์ที่ชอบและสนใจมากที่สุด (เลือกได้ 2 วิชา) ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลด้านการเรียนและการทำกิจกรรมของนักศึกษาแพทย์

ข้อมูลด้านการเรียนและการทำกิจกรรม	จำนวน (ร้อยละ)
ผลการเรียนเฉลี่ย (GPA)	
- น้อยกว่า 1.00	0 (0.0)
- 1.00-2.00	0 (0.0)
- 2.01-2.50	1 (1.3)
- 2.51-3.00	19 (24.1)
- 3.01-3.20	18 (22.8)
- 3.21-3.50	18 (22.8)
- 3.51-3.80	18 (22.8)
- มากกว่า 3.80	5 (6.3)
ชอบการเรียนในช่วงใดของการเรียนแพทย์	
- ปรีคลินิก	31 (40.3)
- คลินิก	46 (59.7)
ประวัติสอบไม่ผ่านต้องได้รับการสอบซ่อม	
- ไม่เคย	58 (73.4)
- เคย	21 (26.6)
ระหว่างการเรียนรู้แพทย์ท่านได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมอื่นของคณะแพทยศาสตร์หรือศูนย์แพทยศาสตร นอกจากการเรียน เช่น เข้าค่ายอาสา กิจกรรมวันมหิดล เป็นต้น หรือไม่	
- เคย (รู้สึกอยากทำเพราะคิดว่ามีประโยชน์)	36 (45.6)
- เคย (จำเป็นต้องทำเพราะเป็นหน้าที่ที่ถูกบังคับ แต่คิดว่ามีประโยชน์)	29 (36.7)
- เคย (จำเป็นต้องทำเพราะเป็นหน้าที่ที่ถูกบังคับ และคิดว่าไม่มีประโยชน์)	13 (16.5)
- ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม	1 (1.3)
ชอบทำกิจกรรมอื่นของคณะแพทย์หรือศูนย์แพทย์ที่นอกเหนือจากการเรียนหรือไม่	
- ชอบ	23 (29.1)
- เฉยๆ	44 (55.7)
- ไม่ชอบ	12 (15.2)

แผนภูมิที่ 1 สาขาวิชาทางแพทยศาสตร์ที่ชอบและสนใจมากที่สุด (เลือกได้คนละ 2 วิชา)

สำหรับข้อมูลเรื่องค่านิยม-เจตคติ-จุดมุ่งหมายของชีวิตในการเรียนแพทย์พบว่านักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่สอบเข้าเรียนในคณะแพทยศาสตร์ด้วยเหตุผล 2 ข้อคือมีอุดมการณ์ต้องการอยากเป็นแพทย์เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่เจ็บป่วย เป็นอาชีพที่ทำหายร้อยละ 36.7 และเป็นค่านิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เด็ก

เรียนเก่งต้องสอบเข้าแพทย์ร้อยละ 11.4 และนอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.6 เคยคิดอยากลาออกระหว่างเรียนแพทย์ซึ่งพบว่าสาเหตุที่นักศึกษาแพทย์คิดอยากลาออกมากที่สุดคือ ไม่ชอบลักษณะรูปแบบชีวิตของการเรียนแพทย์ มีปัญหาด้านการปรับตัวในการเรียนร้อยละ 56.4 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่านิยม-เจตคติในการเรียนแพทย์

ค่านิยม-เจตคติในการเรียนแพทย์	จำนวน (ร้อยละ)
เหตุผลที่มุ่งมั่นสอบเข้าเรียนคณะแพทยศาสตร์	
- มีอุดมการณ์ต้องการอยากเป็นแพทย์เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่เจ็บป่วยเป็นอาชีพที่ทำหาย	29 (36.7)
- เป็นค่านิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	9 (11.4)
- เด็กเรียนเก่งต้องสอบเข้าแพทย์	28 (35.4)
- อาชีพแพทย์มีฐานะทางสังคมและรายได้มั่นคง	13 (16.5)
- ครอบครัวอยากให้เรียนแพทย์ ที่จริงไม่ได้อยากเป็นแพทย์	
เคยคิดอยากลาออกจากการเรียนระหว่างที่เรียนแพทย์	
- เคย	51 (64.6)
- ไม่เคย	28 (35.4)
สาเหตุที่เคยคิดอยากลาออก	
- เครียดเรื่องการเรียนรู้ เรียนไม่รู้เรื่อง เนื้อหาวิชายาก สอบได้คะแนนไม่ดี	17 (30.9)
- ไม่ชอบลักษณะ รูปแบบชีวิตของการเรียนแพทย์	31 (56.4)
- มีปัญหาด้านการปรับตัวในการเรียน	
- มีความสนใจชอบวิชาอื่นมากกว่า ไม่ชอบแพทย์อยู่แล้วตั้งแต่แรก	7 (12.7)

จากข้อมูลพบว่าเป้าหมายในชีวิตของนักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิกในโครงการแพทย์ชนบท คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร ปีการศึกษา 2561 พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 55.7 ต้องการ

ทำงานรับราชการเป็นแพทย์เฉพาะทางในโรงพยาบาลจังหวัดหรือโรงพยาบาลศูนย์ ในขณะที่ต้องการเป็นแพทย์ชนบทอยู่โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักในโครงการแพทย์ชนบท ร้อยละ 19.0 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เป้าหมายในชีวิตของนักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิก โครงการแพทย์ชนบท คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก รพ.พุทธโสธร

วางแผนเป้าหมายในอนาคตของนักศึกษาแพทย์โครงการแพทย์ชนบท	จำนวน (ร้อยละ)
- เป็นแพทย์ชนบทอยู่โรงพยาบาลชุมชน	15 (19.0)
- เป็นแพทย์เฉพาะทางทำงานรับราชการในโรงพยาบาลจังหวัดหรือโรงพยาบาลศูนย์	44 (55.7)
- เป็นอาจารย์แพทย์ในโรงเรียนแพทย์ของมหาวิทยาลัย	5 (6.3)
- เป็นอาจารย์แพทย์ด้านปริคณิก	2 (2.5)
- เรียนต่อต่างประเทศ	3 (3.8)
- ทำงานเป็นแพทย์ในภาคเอกชน	4 (5.1)
- ทำงานเป็นแพทย์ในด้านธุรกิจความงาม	1 (1.3)
- ไม่อยากทำงานเป็นแพทย์	5 (6.3)

จากข้อมูลปัจจัยต่างๆ ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน (เพศ, ชั้นปี, ภูมิลำเนา) ปัจจัยพื้นฐานของครอบครัว (อาชีพ, จำนวนพี่น้อง, รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน, รายจ่ายเฉลี่ยส่วนตัวต่อเดือน) ข้อมูลด้านการเรียน-การทำกิจกรรม (ผลการเรียนเฉลี่ย, วิชาที่ชอบสนใจที่สุด, ชอบการเรียนช่วงปริคณีกหรือคลินิก, ประวัติการสอบซ่อม, การเข้าร่วมกิจกรรมและทัศนคติของการเข้าร่วมกิจกรรม) และข้อมูลด้านค่านิยม-เจตคติ-จุดมุ่งหมายของชีวิตในการเป็นแพทย์ (เหตุผลในการสอบ

เข้าเรียนแพทย์, ความคิดอยากลาออกระหว่างเรียน, เป้าหมายในชีวิตการเป็นแพทย์) ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบมัลติโนเมียลโลจิสติก (multinomial logistic regression) ซึ่งเป็นการทำนายปัจจัยต่างๆ กับเป้าหมายในชีวิตการเป็นแพทย์ของนักศึกษาแพทย์ พบว่าไม่มีปัจจัยใดที่สามารถใช้ทำนายเป้าหมายการเป็นแพทย์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (parameter estimates แต่ละปัจจัยมีค่า $p\text{-value} = 0.15\text{-}1.00$) และมีผลในการทำนายเป้าหมายดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 Classification คือมี Overall percentage correct ในการทำนายเป้าหมายภาพรวมถูกต้อง

Observed	Predicted							Percent Correct (ร้อยละ)
	แพทย์ชนบท	แพทย์เฉพาะทางรัฐ	อาจารย์มหาวิทยาลัย	อาจารย์ปริคณีก	เรียนต่อต่างประเทศ	แพทย์ด้านความงาม	ไม่เป็นแพทย์	
แพทย์ชนบท	10	0	0	2	0	3	0	66.7
แพทย์เฉพาะทางรัฐ	0	24	1	3	2	13	1	54.5
อาจารย์มหาวิทยาลัย	0	0	2	0	0	3	0	40.0
อาจารย์ปริคณีก	0	2	0	0	0	0	0	0.0
เรียนต่อต่างประเทศ	0	0	0	1	6	0	0	85.7
แพทย์ด้านความงาม	0	1	0	0	0	0	0	0.0
ไม่เป็นแพทย์	0	0	0	0	0	1	4	80.0
Overall percentage (ร้อยละ)	12.7	34.2	3.8	7.6	10.1	25.3	6.3	58.2

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่สนใจเลือกมา 5 ด้าน ได้แก่ ภูมิลำเนา วิชาที่ชอบสนใจโดยจำแนกเป็นวิชาเวชศาสตร์ครอบครัว/ชุมชนกับวิชาอื่นๆ การเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ของคณะแพทยศาสตร์หรือศูนย์แพทยศาสตรระหว่างเรียนแพทย์ เหตุผลของ

การเคยคิดอยากลาออก และเหตุผลของการสอบเข้าเรียนแพทย์ กับเป้าหมายของการเป็นแพทย์ของนักศึกษาแพทย์ด้วยวิธีวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation) ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่สนใจ 5 ด้านกับเป้าหมายของการเป็นแพทย์ของนักศึกษาแพทย์

ปัจจัยที่สนใจกับเป้าหมายการเป็นแพทย์	Pearson Chi-Square	Asymp. Sig. (2-sided)
ภูมิลำเนา	24.41	0.75
วิชาที่ชอบ (วิชาเวชศาสตร์ครอบครัว/ชุมชน กับ ไม่ใช้วิชาเวชศาสตร์ครอบครัว/ชุมชน)		
- วิชาที่ชอบอันดับ 1	4.78	0.57
- วิชาที่ชอบอันดับ 2	2.95	0.82
การเข้าร่วมกิจกรรมอื่นระหว่างเรียน	31.26	0.03
เหตุผลของการเคยคิดอยากลาออก	22.73	0.20
เหตุผลของการเข้าเรียนแพทย์	36.51	0.006

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation) พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมอื่นระหว่างเรียนแพทย์กับเหตุผลของการ

เข้าเรียนแพทย์มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของการเป็นแพทย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.03$, $p\text{-value} = 0.006$ ตามลำดับ) ตามตารางที่ 6 ดังนั้นเมื่อ

หน้า 2 ปัจจัยดังกล่าวมาศึกษาความสัมพันธ์ในแต่ละเหตุผลย่อยกับเป้าหมายต่อการเป็นแพทย์โดยละเอียด จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลของการเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างเรียนแพทย์กับเป้าหมายของการเป็นแพทย์นั้นพบว่านักศึกษาแพทย์ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเพราะสาเหตุจำเป็นต้องทำเพราะเป็นหน้าที่ที่ถูกบังคับ และคิดว่ากิจกรรมนั้นไม่มีประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายกลุ่มที่ต้องการเป็นแพทย์เฉพาะทางทำงานรับราชการในโรงพยาบาลจังหวัดหรือโรงพยาบาลศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Pearson's Chi-Square 6.71, p -value = 0.01) นอกจากนั้นพบว่านักศึกษาในกลุ่มที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเพราะรู้สึกอยากทำเพราะคิดว่ามีประโยชน์และกลุ่มที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเพราะสาเหตุจำเป็นต้องทำเพราะเป็นหน้าที่ที่ถูกบังคับและคิดว่ากิจกรรมนั้นไม่มีประโยชน์มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายไม่ต้องการทำงานเป็นแพทย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Pearson's Chi-Square 4.47, p -value = 0.04 และ Pearson's Chi-Square 15.68, p -value = 0.002 ตามลำดับ)

สำหรับเหตุผลการเข้าเรียนแพทย์พบว่า กลุ่มที่เลือกเข้าเรียนแพทย์ด้วยเหตุผลว่าเป็นค่านิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เด็กเรียนเก่งต้องสอบเข้าแพทย์พบว่ามีความสัมพันธ์กับกลุ่มที่มีเป้าหมายของการเป็นแพทย์กลุ่มต้องการเป็นอาจารย์แพทย์ด้านปริคณีกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Pearson's Chi-Square 15.96, p -value = 0.01) และพบว่ากลุ่มที่สอบเข้าเรียนแพทย์เพราะครอบครัวอยากให้เรียนแพทย์แต่ที่จริงไม่ได้อยากเป็นแพทย์นั้นมีความสัมพันธ์กับกลุ่มที่ไม่อยากทำงานเป็นแพทย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Pearson's Chi-Square 7.36, p -value = 0.03)

อภิปรายผล

จากข้อมูลการศึกษาไม่พบปัจจัยใดที่สัมพันธ์ต่อการเป็นแพทย์ชนบทซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการผลิตบัณฑิตแพทย์ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร ไม่ว่าจะเป็นความสนใจในวิชาเวชศาสตร์ครอบครัว/ชุมชน ภูมิสำเนา การเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างเรียนแพทย์ เหตุผลของการเคยคิดอยากลาออกระหว่างเรียน และเหตุผลของการสอบเข้าเรียน

แพทย์ แต่พบว่ามีปัจจัยบางอย่างที่สัมพันธ์กับการไม่ยอมเป็นแพทย์ของนักศึกษาแพทย์ได้แก่ กลุ่มที่สอบเข้าเรียนแพทย์เพราะครอบครัวอยากให้เรียนแพทย์แต่ที่จริงไม่ได้อยากเป็นแพทย์และเหตุผลการเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างเรียนแพทย์ได้แก่ กลุ่มที่รู้สึกอยากทำกิจกรรมเพราะคิดว่ามีประโยชน์และกลุ่มที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเพราะสาเหตุจำเป็นต้องทำเพราะเป็นหน้าที่ที่ถูกบังคับ และคิดว่ากิจกรรมนั้นไม่มีประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องจากแนวคิดของ เชโอแวน เอลส์⁴ ที่แบ่งแรงจูงใจเป็น 2 ประเภท คือ แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ความรู้สึกอยากเป็นแพทย์จัดว่าเป็นแรงจูงใจภายในที่ต้องการอยากเป็นแพทย์ด้วยเหตุผลและความชอบของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญจึงมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในระยะยาว

ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าการทำกิจกรรมเสริมของคณะแพทยศาสตร์หรือของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิกที่ผ่านมา เช่น กิจกรรมวันมหิดล การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ ค่ายอาสาพัฒนาต่างๆ ไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการส่งเสริมเป้าหมายในการเป็นบัณฑิตแพทย์ชนบทหรือการทำงานเป็นแพทย์ในอนาคตของนักศึกษาแพทย์ หรือแม้แต่วิชาที่นักศึกษาแพทย์สนใจพบว่าในกลุ่มที่สนใจชอบวิชาเวชศาสตร์ครอบครัว/ชุมชนซึ่งมุ่งเน้นในการให้แพทย์ทำงานในชุมชนอย่างองค์รวม⁵ ก็ไม่พบความสัมพันธ์กับเป้าหมายการเป็นแพทย์ชนบททำงานในโรงพยาบาลชุมชนเช่นกัน

จากข้อมูลกลับพบว่าเป้าหมายของการเป็นแพทย์ของนักศึกษาแพทย์ในโครงการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบทของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธรพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 55.7 ต้องการเป็นแพทย์เฉพาะทางทำงานรับราชการในโรงพยาบาลจังหวัดหรือโรงพยาบาลศูนย์ มีเพียงร้อยละ 19 เท่านั้นที่ต้องการเป็นแพทย์ชนบทอยู่โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการผลิตบัณฑิตแพทย์ของศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธโสธร ดังนั้นควรจะต้องศึกษาเพิ่มเติมอย่างละเอียดในกลุ่มนักศึกษาแพทย์ที่มีเป้าหมายในการเป็นแพทย์ชนบททำงานในโรงพยาบาลชุมชนว่ามีเหตุผลใดในการวางเป้าหมายในชีวิตดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษานี้ไม่พบปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับ

เป้าหมายดังกล่าวอย่างแท้จริง ซึ่งอาจเป็นเพราะทำการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาแพทย์เพียงปีการศึกษาเดียวในปี 2561 ทำให้ประชากรที่เข้าศึกษามีเพียง 79 คน

อย่างไรก็ตามจากข้อมูลที่ได้ในการศึกษานี้พบว่า การเรียนและการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในชุมชนอาจต้องมีการปรับปรุงพัฒนาทั้งในด้านการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตร สร้างแรงบันดาลใจเพื่อสร้างความหวังในจิตใจ ซึ่งมีข้อมูลจากการศึกษาพบว่าความหวังในชีวิตจะสามารถผลักดันให้มีเป้าหมายประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ดีกว่าชีวิตที่ขาดความหวังเป็นแรงผลักดันจากภายใน⁶⁻⁸ สอดคล้องกับข้อมูลของการศึกษาที่ผ่านมา^{9,10} พบว่าเรื่องบุคคลต้นแบบ (role modeling) ที่มีอิทธิพลของบทบาทต้นแบบที่ดีเยี่ยมในทางจริยธรรมจะมีผลหล่อหลอมในการสร้างบัณฑิตแพทย์มืออาชีพในอนาคตได้ เพื่อช่วยให้นักศึกษาแพทย์มีเป้าหมายในการเป็นแพทย์ชนบทที่ดีให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป้าหมายหลักของโครงการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบทเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. Ministry of Public Health. Thailand Health Profile 2011-2015 [Internet] Nonthaburi: Bureau of Policy and Strategy; 2016. [cited 2018 Nov 20]. Available from: http://wops.moph.go.th/ops/thp/thp/userfiles/1_artwork54_58.pdf.
2. Lawanont N, Pityaratstian N, Phativarakorn P. Motivation to study medicine of medical students at Faculty of Medicine, Chulalongkorn University. Chula Med J 2017;61:647-62.
3. Boonyoprakarn P. Factors affecting on motivation to take direct entrance examinations of medical students of faculty of medicine, Siriraj Hospital of Mahidol University [dissertation]. Bangkok: Srinakharinwirot University; 2005.
4. Boonnimit L. The relationships among roles of parents, teachers and peers in supporting english learning, the motivation in learning english and english learning achievement of mathayom suksa three students in schools under the Department of General Education, Bangkok Metropolis [dissertation] Bangkok: Chulalongkorn University; 1999.
5. Chitpitaklert S, Hathirat S, Thongwilai P, Supapon S, Noknoi S, Tawaythipong O. Knowledge management in family medicine: from experience to expertise. Nakhonpathom: Office of Community Based Health Care Research and Development; 2010.
6. Kerdnaimongkol U, Maneesrikum T, Julrat P. A study of academic hope of adolescent students in Bangkok. J of Soc Sci & Hum. 2013; 39(2): 54-65.
7. Snyder CR. Conceptualizing, measuring and nurturing hope. Journal of Counseling & Development 1995;73: 355-60.
8. Snyder CR, Lopez SJ. Handbook of Positive Psychology. New York : Oxford University Press; 2002.
9. Wright S, Wong A, Newill C. The impact of role models on medical students. JGIM [Internet]. 1997[cited 2019 Nov 8]; 12: 53-6. Available from: <https://depts.washington.edu/fammed/files/Role%20Model%20Impact.pdf>.
10. Sukumalpaiboon P, Ittiphanitphong C, Sutpasanon T, Thanbuasawan D. Which virtues of the king applicable to teach medical ethics and professionalism?. J Prapokkiao Hosp Clin Med Educat Center 2018;35:372-82.